

Driemaandelijks tijdschrift
Jaargang XXX nr 1 – 2012
Afgiftekantoor Turnhout 1
www.taxandriavzw.be

België – Belgique
P.B.
2300 Turnhout 1
8/4722
P708501

Taxandria Nieuws

Ledenblad van Taxandria,
Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige
Kring van de Antwerpse Kempen v.z.w.

Woord vooraf

Beste Taxandrialeden,

Weliswaar laat, maar daarom niet minder gemeend, wens ik u het allerbeste voor 2012. Dit jaar zal voor Turnhout en de stadsregio gegarandeerd een memorabel cultuurhistorisch jaar worden. Niet enkel ontving Turnhout 800 jaar geleden stadsrechten uit handen van hertog Hendrik I. Bovendien mag Turnhout een jaar lang de titel van Cultuurstad van Vlaanderen dragen. En dat zal u geweten hebben!

Vele tientallen activiteiten worden door de stad, organisaties en verenigingen uitgewerkt om onze regio in een (inter)nationaal daglicht te stellen. Een kwaliteitsvolle tentoonstelling in het Taxandriamuseum, Turnhout Terminus, Turnhout Centraal (TTTC), gaat hét paradepaard (of misschien beter gezegd paradehert) zijn.

Met een uitgebreider aanbod van lezingen en nog heel wat andere initiatieven draagt Taxandria ook haar steentje bij.

Het forse jaarprogramma, wetenschappelijke bijdragen en info over de tentoonstelling vindt u verder in de nieuwsbrief.

2012 is niet enkel een feestjaar, maar ook een voorbereidingsjaar. Wanneer eind oktober de tentoonstelling TTTC wordt ontmanteld, start een nieuwe uitdaging voor het lege Taxandriamuseum en alle andere stedelijke musea. In een nieuw beleidsplan stippelt TRAM 41, het samenwerkingsverband tussen musea en archief, de toekomstlijnen uit voor de komende jaren. 2012 zal dus een cruciaal reflectiejaar worden waarin de nieuwe invulling (inhoud en vorm) en functie van het Taxandriamuseum worden bepaald.

Aankomst van dé blikvanger van de tentoonstelling: het hert (foto: TRAM41)

Als we terugblikken op de werking van de Kring in 2011, mogen we best tevreden zijn. De gevarieerde lezingen, de nostalgische filmvoorstellingen en de goed gevulde uitstap naar Mechelen kenden alle een geslaagde opkomst. Ook het aantal leden neemt jaar na jaar toe. De opgedreven communicatie via vele wegen en de algemeen vernieuwde interesse in het lokale en regionale erfgoed hebben hier zeker een aandeel in. Als u ook tevreden bent van onze werking, mag u altijd bij familie en vrienden 'reclame' maken voor Taxandria. Nieuwe leden verwelkomen we heel graag!

2011 bevatte ook enkele droevige momenten. Op 23 november overleed onze erevoorzitter Jef Roymans.

Op 18 oktober was Jef nog aanwezig op een bestuursvergadering en nam hij meermaals het woord. We beseften wel dat zijn gezondheid al lange tijd niet goed was. Maar dat het vanaf dan zo snel bergaf zou gaan, hadden we niet verwacht.

De werking van Taxandria in de laatste 15 jaar en het dynamische voorzitterschap van Jef zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Onvermoeibaar verzette hij alle soorten werk: organiseren van uitstappen en lezingen, nieuwsbrieven stickeren en versturen, de timing van het jaarboek minutieus opvolgen, de financiën controleren, de ledenadministratie (tot enkele weken voor zijn overlijden) bijhouden. We kijken vooral dankbaar terug op de mooie momenten die we met en door Jef hebben gehad. Ze zullen een blijvende stempel drukken op de Kring.

In het eerstvolgend Jaarboek voorzien we een uitgebreid in memoriam, met een biografie en de twee toespraken die Christian De Vel en ikzelf tijdens de afscheidsviering hebben gebracht.

Enkele dagen na het overlijden van Jef, ontvingen we opnieuw slecht nieuws. De moeder van bestuurslid Luc Peeters, Mevr. Manu De Bont, overleed onverwacht, vlak na de Taxandria Filmnamiddag. Die namiddag babbelde ze nog goedgehumorst met vele bekenden...

De Kring biedt beide families zijn innige deelneming aan.

Bert Hendrickx
voorzitter

Jaarprogramma 2012 Noteer alvast in uw agenda

- Donderdag 16 februari: Bert Tops en Stephan Delaruelle, *De novo feceramus. De “stichting” van Turnhout in 1212. De geschiedenis archeologisch bekeken.*
- Dinsdag 27 maart: dr. Marcel Gielis, *Erasmus en zijn Turnhoutse relaties (Corsendonk, Driedo en Coomans)*
- Zondag 22 april: Erfgoeddag in het teken van *Helden*
- Woensdag 16 mei: Prof. dr. Peter Stabel, *Van middeleeuws textielcentrum tot Kempense centrumstad in de 21ste eeuw. Krijtlijnen van bijna 1000 jaar Turnhoutse geschiedenis.*
- Vrijdag 8 juni: Nocturne voor de leden in het Taxandriamuseum, met geleid bezoek aan de tentoonstelling ‘Turnhout Terminus, Turnhout centraal’
- Donderdag 14 juni: dr. Godfried Kwanten, *Tussen bevoogding en emancipatie. Kerk en samenleving in de Kempen en Turnhout, 1850-2000.*
- Zondag 9 september: Open Monumentendag 2012 met als thema *Muziek, woord en beeld*. In samenwerking met Erfgoedcel Noorderkempen, drie korte lezingen:
 - Nico Declerck (organist van de Sint-Pieterskerk): *over het orgel in de Sint-Pieterskerk*
 - Klaas-Jaap van de Meijden (Resonant): *over de herontdekte partituren van het kapittel van de Sint-Pieterskerk*
 - Stefanie Beghein, dra. van U Antwerpen: *over het programma en de werken die op het historisch concert van woensdag 26 september zullen worden uitgevoerd.*
(organisatie concert : Erfgoedcel Noorderkempen , Orgelcomité Octave, TRAM41, Festival van Vlaanderen, Resonant, UA,)

- Zondag 16 september: Cultuurmarkt in de Gemeentestraat van 10.00 tot 17.00 uur
- Woensdag 17 oktober Harry de Kok, *De Nassau's en Turnhout, in relatie met de Brabanders, de Bourgondiërs, Habsburgers en Hohenzollern 15de – 19de eeuw*
- Herfstuitstap: datum en plaats worden later vermeld
- Donderdag 22 november 2012 : Kevin Valgaeren en Gil Tack: *200 jaar Renier Snieders als schrijver en geneesheer* (in samenwerking met het Bezemklokje)
- Woensdag 12 december, prof. dr. Bruno de Wever, *Het Vlaams Nationaal Verbond in de Kempen in de jaren 1930 en de Tweede Wereldoorlog*
Gevolgd door een eindejaarsdrink

De lezingen vinden plaats in het Taxandriamuseum (met uitzondering van de eerste lezing in het Speelkaartenmuseum), in samenwerking met TRAM41.

Begin uur van de lezingen is 20.00 uur.
Iedereen is welkom, de toegang is gratis.

De aankondiging van deze lezingen gebeurt ook via e-mails, affiches, Facebook, de lichtkrant die aan het station en op de Grote Markt staat, Uit in Turnhout, de Nieuwsbrieven van TRAM41 en Cultuurbeleid...

**Lezing door Bert Tops en Stephan Delaruelle op
donderdag 16 februari:**

***De novo feceramus. De “stichting” van Turnhout in
1212. De geschiedenis archeologisch bekeken.***

Op donderdag 16 februari om 20.00 uur zullen archeoloog Stephan Delaruelle en historicus Bert Tops een lezing houden in het auditorium van het Speelkaartenmuseum, Druivenstraat 18 in Turnhout. Er zijn voldoende parkeerplaatsen op de Muylenberg.

Dit jaar is Turnhout cultuurstad van Vlaanderen. In 2012 is het immers 800 jaar geleden dat Turnhout het stedelijke recht kreeg.

Over het ontstaan van het huidige Turnhout zijn er altijd uiteenlopende opvattingen geweest. Volgens J. E. Jansen, de medestichter van de historische kring Taxandria, bestond Turnhout al in de tijden van de Merovingers, en was het verlenen van het stedelijke recht een bevestiging van het feit dat er zich al een bevolking bevond, die zich

op nijverheid en handel toelegde.

Een andere opvatting was die van Karel Leenders uit 1996. Leenders stelde dat Oud-Turnhout de oudste kern was en dat de graaf van Leuven gebruik maakte van het wildernisregaal om een woest gebied ter hoogte van de Grote Markt te ontginnen. De oorkonde van 1212 waarin Hendrik I, graaf van Leuven en hertog van Neder-Lotharingen, een overeenkomst sloot met de heer van Breda moet men letterlijk bekijken. Daarin zei Hendrik I dat de “vrije oppida” Herentals, Turnhout, Oisterwijk, Arendonk en Hoogstraten uit het nieuw gemaakt waren (*de novo feceramus*). Archeologisch onderzoek enkele jaren later in Oud-Turnhout, wees erop dat er in Oud-Turnhout wel degelijk volmiddeleeuwse woningen waren.

Sinds het ontstaan van Adak (Archeol. dienst Antwerpse Kempen) in 2003, waren er nog veel meer archeologische onderzoeken mogelijk. Hieruit bleek dat er zich in de stadskern ook restanten van bewoning

van vóór 1212 bevonden. Ter hoogte van het Zegeplein waren er zelfs Merovingische vondsten. De heraanleg van de markt maakte het mogelijk om ook de bodem van de echte stadskern te onderzoeken, waarbij we beter konden nagaan wat er zich nu 800 jaar geleden afspeelde. Tijdens het project “het gat in de markt” werd ook een projecthistoricus aangesteld om onder andere de oudste bronnen te herbekijken.

Wat kunnen we uit het archeologisch onderzoek nu concluderen ? En biedt een vernieuwde interpretatie van de geschreven bronnen uit de twaalfde en dertiende eeuw nieuwe resultaten ?

Bert Tops (°Turnhout, 1984) behaalde het licentiaatsdiploma geschiedenis aan de K.U. Leuven. Hij stelde tijdens de masteropleiding archivistiek een inventaris op van het archief van de schepenenbank en dorpsbestuur van Westerlo en behaalde zijn aggregaatsopleiding aan de K.U. Leuven. In 2010 onderzocht hij gedurende zeven maanden het verleden van de Grote Markt van Turnhout in opdracht van de Projectvereniging Erfgoed Noorderkempen in het kader van de opgravingen door ADAK. Dit onderzoek verschijnt in mei 2012 in het boek ‘ De Cinghel van Turnhout. De geschiedenis archeologisch bekeken’. Bert Tops is nu verbonden aan het Rijksarchief te Leuven en Brussel.

Stephan Delaruelle studeerde in 2000 af aan de Universiteit Gent als licentiaat in de archeologie. Na de berging van de Doelse Kogge eind 2000, werkte hij mee aan de opgravingen op de hogesnelheidslijn tussen Antwerpen en de Nederlandse grens. De volgende twee jaar voerde hij in dienst van een commercieel archeologisch bureau uit Nijmegen (NL) talrijke projecten uit, waaronder een grootschalige opgraving van een Romeinse nederzetting in Cuijk (N-Br, NL). Sinds juni 2006 is hij intergemeentelijk archeoloog bij de Archeologische dienst Antwerpse Kempen.

Lezing door dr. Marcel Gielis op dinsdag 27 maart: Erasmus en zijn Turnhoutse relaties (Corsendonk, Driedo en Coomans).

Op dinsdag 27 maart om 20.00 uur zal dr. Marcel Gielis een lezing houden in het Taxandriamuseum, Begijnenstraat 28.

In 1516 verscheen voor het eerst in de geschiedenis een editie van het Nieuwe Testament in het Grieks, in druk. Dat gebeurde in Basel, bij de uit Hammelburg afkomstige Johann Froben. De wetenschappelijke uitgever was de beroemde humanist Desiderius Erasmus van Rotterdam (foto). Voor de eerste editie had Erasmus slechts van een beperkt aantal manuscripten gebruik kunnen maken. Voor de volgende edities spoorde hij nog andere handschriften op. Zo vond hij tijdens zijn verblijf in Leuven twee manuscripten van (delen van) het Nieuwe Testament in de priorij van Corsendonk in (Oud-)Turnhout.

Behalve via Corsendonk had Erasmus nog andere banden met Turnhout. Toen hij in Leuven verbleef werd hij opgenomen in de Theologische Faculteit aldaar. Hij werd zo de collega van de uit Turnhout afkomstige Jan Driedoens (Derrisdoenks) of Johannes Driedo, een van de belangrijkste theologen uit de kerkgeschiedenis. Een derde relatie van Erasmus met Turnhout liep via een kapitteldeken. Erasmus was in 1536 in Frobens huis in Basel overleden. Zijn dienaar en secretaris was op dat ogenblik Lambert Coomans in wiens armen Erasmus is gestorven. Coomans werd later kapitteldeken van Turnhout. In de archieven van de Turnhoutse Sint-Pieterskerk is van hem het getuigenis bewaard dat Erasmus als een overtuigde katholiek gestorven is en in het uur van zijn dood ook Onze-Lieve-Vrouw heeft aanroepen.

Marcel Gielis (°1948) studeerde filosofie en theologie aan het seminarie van Mechelen en (cultuur)geschiedenis en filosofie aan de K.U.Leuven. Hij is baccalaureus in de wijsbegeerte en licentiaat in de geschiedenis. Sinds 1976 is hij als universitair docent verbonden aan de vakgroep Geschiedenis van Kerk en Theologie van de Theologische Faculteit in Tilburg, die sinds 2007 is opgegaan in

de Faculteit van Katholieke Theologie van Utrecht. In Tilburg promoveerde hij tot doctor in de Godgeleerdheid met een dissertatie over Scholastiek en Humanisme. Marcel is ook bestuurslid van de Taxandriakring.

Voor een uitgebreide CV kan u gaan kijken bij:
<http://www.communio.be/index.php?id=8&taal=nl> en
<http://www.uvt.nl/webwijs/show/?uid=m.a.m.e.gielis>

Uitnodiging algemene statutaire vergadering

De Raad van Bestuur van Taxandria nodigt u uit op de jaarlijkse algemene vergadering. Deze zitting vindt plaats op **dinsdag 27 maart** om **19.30** uur in het Taxandriamuseum, voorafgaand aan de lezing van Marcel Gielis.

Agenda:

- Verwelkoming en goedkeuring verslag vorige algemene ledenvergadering
- Activiteitenverslag over 2011
- Financieel verslag over 2011
- Verhoging lidgeld
- Vragenronde en varia

Verslag van de herfstuitstap naar Mechelen op zaterdag 19 november 2011

Ons bezoek aan de *Maneblussersstad* roept bij vele leden die meedingen aangename herinneringen op. De belofte om geschiedenis en kunst op een kwaliteitsvolle manier aan bod te laten komen, werd immers op voortreffelijke wijze ingelost.

Doordat iedereen 's morgensvroeg netjes op tijd aan het Boomgaardplein aankwam, kon de bus stipt om 8.00 uur richting Mechelen vertrekken.

Tijdens de busrit bracht Gib Van Der Celen een goed gedocumenteerde geschiedenis van de “Besloten hofjes” van Mechelen, maar ook van de kast die kanunnik J.E. Jansen door de Turnhoutse Clarissen liet maken voor het Taxandriamuseum.

Na de koffie met gebak in het “Hof de Merode” gelegen in het Diocesaan Pastoraal Centrum, werden we door twee bekwame stadsgidsen langs de voornaamste bezienswaardigheden geleid. Uitschieters waren ongetwijfeld de Raadzaal en het paleis van Margareta van Oostenrijk.

Huis De Zalm toonde ons fijne poupées de Malines en enkele hoogtepunten van “Besloten Hofjes”.

De tentoonstelling van *Rik Wouters' hoogtepunten* in het oude Schepenhuis zorgde voor een begin 20ste-eeuwse variatie in het goed gevulde programma.

Tijdens de lunch in het “Hof de Merode” deden we voldoende energie op om een uitgebreid bezoek te brengen aan de gerenommeerde “Manufactuur van wandtapijten De Wit”, gelegen in de Refugie Abdij van Tongerlo. Hoogtepunten van de tapijtkunst werden besproken en (indirect) ook te koop aangeboden. De geslaagde dag werd afgesloten met een traktatie in een café onder de Sint-Romboutstoren.

Vriendelijke dank aan de gidsen Gib Van der Celen en Luc Deckx die de uitstap - zoals steeds - tot in de puntjes hebben uitgewerkt !

Verslag tweede Taxandria Filmavond Oude Turnhoutse films uit de jaren 1960 en 1970

Zaterdag 26 november vond in de zaal van Het Gevoel in de Otterstraat de tweede Taxandria Filmavond plaats. Tijdens de namiddag- en avondvoorstelling samen mochten we ongeveer 200 toeschouwers verwelkomen. Een waar succes!

Zoals vorig jaar stond ook nu 'piccolo' Gib paraat om

'cuberdonnekes' en karamellen uit te delen.

De beelden van vorig jaar uit de jaren 1940 en '50 toonden nog een grotendeels ongeschonden Turnhoutse binnenstad. Deze film liet overduidelijk zien dat het uitzicht van Turnhout in de jaren 1960 en '70 ingrijpend veranderd is. De zo vaak verfoeide modernistische golf ging niet voorbij aan de binkenstad.

Vele gebouwen zoals het oude stadhuis, het oude gasthuis aan de Warandestraat, het hoekhuis op de Grote Markt en de Paterstraat De Engel, het Torenhuis en vele andere gewone huizen verdwenen voorgoed uit het straatbeeld. Turnhout richtte zich voortaan doelgericht naar de toekomst met o.a. de bouw van Cultureel centrum De Warande en de bouw van een nieuwe stadhuis. Nieuwe industrie verscheen aan de rand van de stad.

Gedane zaken nemen geen keer, maar doen ons hopelijk wel nadenken hoe we in de toekomst moeten omgaan met ons schaars resterend onroerend erfgoed...

Al vele jaren werden er door leden van Taxandria, maar zeker ook door het stadsarchief van TRAM41 heel wat oude films verzameld. Ook de Erfgoedcel Noorderkempen heeft via twee inzamelacties interessante beelden van privé-personen kunnen verwerven.

Een enthousiaste Kempense Smalfilmclub, die ontstaan was uit de Turnhoutse Kinokring, heeft bovendien heel wat officiële gebeurtenissen van op de eerste rij op band gezet. Uit deze rijke oogst konden we putten.

Een tijdelijk technisch probleem in de namiddag kon het enthousiasme niet onderdrukken. Gelukkig was de foyer open om de dorstigen te laven en hen in een gezellige sfeer te laten napraten over 'de goeie ouwe tijd'...

In dit cultuurhistorische jaar 2012 zal er geen filmavond zijn door het overvolle programma. In 2013 nemen we zeer graag de draad terug op!

Bert Hendrickx

Verslag van de lezing ‘Toepassingen van DNA-analyse in forensisch, archeologisch en historisch onderzoek’ door prof. dr. Ronny Decorte

Ronny Decorte is afkomstig uit Turnhout en is deeltijds hoofddocent aan de KU Leuven. Op 8 december 2011 sprak hij in de trouwzaal van het stadhuis over het gebruik van DNA in het historisch onderzoek.

Hij begon zijn goed geïllustreerde uiteenzetting met een algemene uitleg over het DNA en het gebruik ervan in de wetenschap. DNA wordt vooral gebruikt bij misdaadonderzoek en is te vinden in al onze cellen. Elke cel heeft 22 chromosomen, de vrouw daarenboven twee xx-geslachtschromosomen, de man een x en een y-chromosoom. Deze chromosomen worden door de ouders doorgegeven aan hun kinderen, maar gemiddeld om de 200 generaties treden er kleine veranderingen op, mutaties. Dit verklaart waarom het menselijk DNA op duizenden jaren tijd zoveel varianten telt. Het zijn net die varianten die een persoon en zijn familieleden uniek maken ten opzichte van niet-verwanten. Hierop is het hele DNA-onderzoek gebaseerd. Zowel vader als moeder geven een stuk DNA door aan hun kinderen. Dit verklaart waarom er zowel onderzoek mogelijk is langs de mannelijke als langs de vrouwelijke lijn.

Hierdoor kon bijvoorbeeld met zekerheid worden vastgesteld dat het wel degelijk Saddam Hoessein was die de Amerikanen in Irak hadden gearresteerd: zijn DNA bleek identiek met dat van zijn neven.

Een ander beroemd historisch voorbeeld van het nut van DNA is de vraag of de Amerikaanse president Thomas Jefferson (1743-1826) kinderen had verwekt bij zijn slavin Sally Hemings. Na vergelijking van het DNA van nog levende mannelijke verwanten van zowel Jefferson als de zoon van Sally, was de conclusie dat minstens één van de vijf kinderen van Sally Hemmings Jefferson als vader had.

In 2009 ontstond het DNA-project Oud-Hertogdom Brabant, met als doel aan de hand van het DNA familiebanden en verwantschappen op te sporen. Duizend proefpersonen namen eraan deel.¹ Later is dit onderzoek nog uitgebreid naar de rest van België en ook naar Nederland. Daaruit blijkt onder meer dat onze populatie genetisch zeer verscheiden is: 8 van de 20 gekende haplogroepen zijn vertegenwoordigd. Eén groep (R1b) neemt daarbij echter zo'n 60 % voor zijn rekening; de vier belangrijkste groepen samen ongeveer 85 %. Ook bleken er genetisch duidelijke verschillen tussen de Kempen enerzijds en zowel Antwerpen als de Nederlandse provincie Noord-Brabant anderzijds. Verklaringen hiervoor zijn de migratiebewegingen die er zijn geweest (o.a. rond 1585) en ook dat de industriële revolutie in Nederland veel later op gang is gekomen dan in België.

Dergelijk onderzoek is ook verricht om de oorsprong van de moderne mens te bepalen en om migratiebewegingen tussen continenten op te sporen. De onderzoeksresultaten bevestigden wat eigenlijk al geweten was: de moderne mens ontstond in Oost-Afrika (de fameuze grote

¹ Zie: <http://www.brabant-dna.org>.

slenk in Ethiopië en omgeving), waarna een geleidelijke verspreiding over de hele wereld plaatsvond. Een merkwaardige vaststelling was overigens dat een flink deel (zo'n 8%) van de Aziaten één van de 29 kinderen van veroveraar Dzjengis Khan (1167?-1227) als voorouder zou hebben. Onderzoek werd ook verricht op DNA dat bewaard is gebleven in botten van neanderthalers, een uitgestorven mensensoort. Er is gebleken dat deze niet verwant was aan de homo sapiens en ze samen geen kinderen konden krijgen. De reden voor het uitsterven van de neanderthaler blijft echter een raadsel.

Tot slot ging de spreker in op het overlijden van de Franse kroonprins Lodewijk XVII in 1795 in Parijs en de valse pretendent Karl-Wilhelm Naundorff (+1845) die nadien is opgedoken. Historicus Hans Petrie toonde in zijn proefschrift al aan dat Lodewijk wel degelijk in de Temple was overleden.² Maar prof. Jean-Jacques Cassiman kon een bot van Naundorff onderzoeken en vergelijken met het DNA van nog levende verwanten van Lodewijk. De conclusie was overduidelijk dat er geen sprake kon zijn van verwantschap. Enkele jaren geleden kon ook het bewaarde hart van de jonge Lodewijk worden onderzocht en vergeleken met die verwanten. Uit dit onderzoek bleek wel dat er familiebanden waren. Dit hart is nu te zien in de basiliek van Saint-Denis bij Parijs.

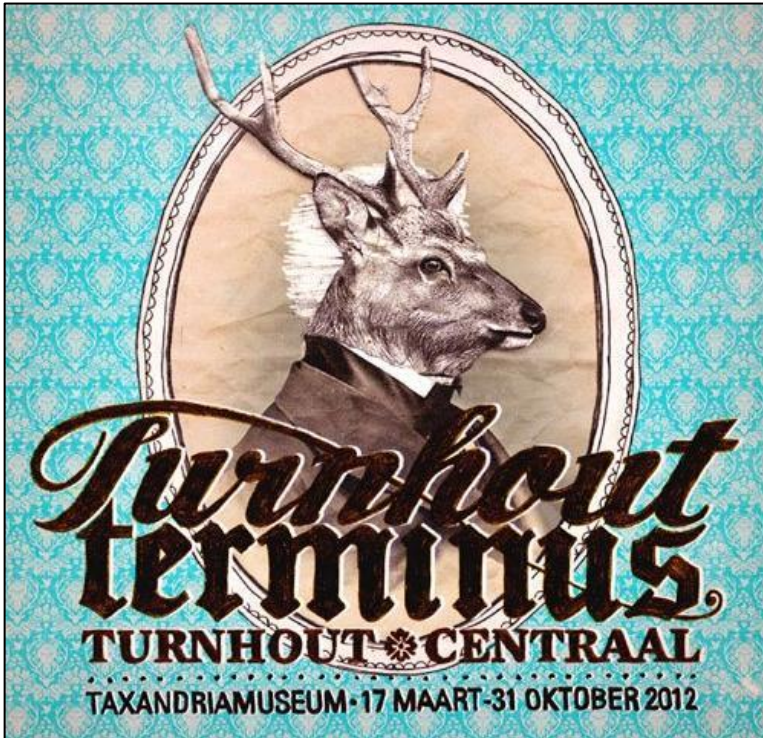
Na de lezing bood Taxandria een eindejaarsdrink aan de vele toehoorders.

Sam Van Clemen

² J.H. Petrie. *Lodewijk XVII - Naundorff: een mysterie ontrafeld*. Amsterdam, 1995.
Taxandria Nieuws 1, 2012

**Tentoonstelling in het Taxandriamuseum:
Turnhout Terminus, Turnhout Centraal**

In het vernieuwde Taxandriamuseum vindt vanaf 17 maart de 'historische' tentoonstelling 'Turnhout Terminus, Turnhout Centraal' plaats. Ze sluit naadloos aan bij het centrale Turnhout 2012-thema 'Randland – Hartland'. Aan de hand van zeven mythes worden aspecten van de Turnhoutse of Kempense geschiedenis belicht. De verhalen leggen verbanden tussen Turnhout en de rest van de wereld. Soms lijken ze wel op mythes, maar ze zijn historisch allemaal correct:

1. Is Kurt Cobain een Turnhoutenaar?
2. Kwamen de eerste moderne vrouwen van Europa uit Turnhout?
3. Het laatste hert van Turnhout
4. Kwam de Dead Man's Hand uit Turnhout?
5. Was Turnhout bijna het Leopoldstad van België?
6. Pieter Paul Rubens was een Turnhoutenaar.
7. Ligt de vredespijp van Sitting Bull in Turnhout?

De afgelopen maand is heel wat werk verzet in het Taxandriamuseum. Zowel in het museum als in het museumdepot werden branddetectiesystemen aangebracht. Het buitenschrijnwerk van het 'Huis metten Thoren' kreeg een likje verf en de schilders werken momenteel aan een opfrisbeurt van het interieur. Verder construeerden de stedelijke schrijnwerkers sokkels en wanden op maat, vooraf perfect uitgekiend door scenograaf Koen Bovée. Ook een gloednieuwe balie en een aangepast shopmeubel zijn in de maak.

Ingrid Rombaut

De tentoonstelling is een initiatief van TRAM41, mee ondersteund door bestuursleden van Taxandria.

Dringende oproep naar tijdelijke gidsen

Voor deze tentoonstelling verwachten we veel bezoekers. Daarom zoekt TRAM41 nog enkele bijkomende gidsen die tijdelijk inspringen om bij deze tentoonstelling rondleidingen te verzorgen.

Heeft u historische interesse en wil u uw steentje bijdragen als gids, neem dan contact op met de medewerkers van TRAM41.

Alvast bedankt!

Filip Cremers

+32 14 41 56 21

filip.cremers@turnhout.be

2012 wordt een heel bijzonder jaar. Het zal dan 800 jaar geleden zijn dat Turnhout stadsrechten kreeg. Dat is op zich al een feestje waard. Maar ter gelegenheid van die verjaardag verleende de Vlaamse overheid Turnhout ook nog de titel 'Cultuurstad van Vlaanderen'. Dat geeft het feest nog extra glans.

In 2012 zal het in Turnhout en omgeving -want ook de omliggende gemeentes vieren mee- een jaar lang gonzen van de culturele activiteiten. De vzw 'Turnhout 2012' neemt de

organisatie van het feestjaar in handen.

Meer dan honderd evenementen zullen speciaal voor dit feestjaar worden georganiseerd, niet alleen door de vzw Turnhout 2012 zelf.

Randland - Hartland

Geen feestjaar zonder een centraal thema. Voor Turnhout 2012 is dat 'Randland-Hartland'. Die tweeledige titel klinkt op het eerste gezicht een beetje vreemd in de oren, maar hij omschrijft perfect wat de Kempen was en is.

Randland verwijst naar de ligging van Turnhout aan de rand van het land. Zo'n afgelegen streek, veilig ver weg van het centrum, is uitermate geschikt om er vervuilende industrie, enkele gevangenissen, een landloperskolonie en een 'zothuis' in neer te poten. Dat vormde het uitgesproken karakter van de Turnhoutse regio en maakte ze tot wat ze nu is. Maar tegelijkertijd biedt de ligging aan de rand ook unieke kansen. Ver weg van het centrum kan je je wat meer permitteren, experimenteren, de mainstream ontwijken, de grenzen opzoeken, ... Het woord 'Hartland' in de titel staat in contrast met 'Randland'. Het verwijst juist naar de centrale ligging van Turnhout. De ruime Turnhoutse regio wordt begrensd door steden als Breda, Tilburg, Eindhoven, Lier, Antwerpen en Leuven. En ook dat maakt van Turnhout en omgeving een gebied met unieke perspectieven. In tal van projecten zal u dit thema al dan niet prominent terugvinden.

Het Turnhout 2012 programma

In totaal zullen er gespreid over het hele jaar en de ruime regio meer dan 300 activiteiten georganiseerd worden door verenigingen, verenigden én de Turnhoutse professionele culturele spelers.

Het integrale programma met alle praktische info vindt u op www.turnhout2012.be

Turnhout 2012 zoekt helpende handen

Wilt u op een of andere manier meewerken aan Turnhout 2012 en uw kunde en kennis ten dienste stellen van één of meerdere partners bij hun activiteiten? Turnhout 2012 zoekt nog helpende handen: toezichters voor tentoonstellingen, opbouwers, afbrekers, ticketscheurders, tappers, ... Neem gerust contact op voor meer info: info@turnhout2012.be of bel 014 40 96 74.

Bron: Turnhout2012 en TRAM41

De inbreng van Taxandria

Van een historische kring mag verwacht worden dat ze tijdens het cultuurjaar extra geschiedkundige duiding geven bij de 800 jaar stadsrechten van Turnhout.

In de eerste plaats hebben we het aantal wetenschappelijke lezingen gevoelig opgetrokken. Op acht (!) momenten behandelen specialisten een welbepaald facet van de Turnhoutse / Kempische geschiedenis (economie, politiek, cultuur, ...) in een bepaalde eeuw. Het geheel van de voordrachten geeft een mooi overzicht van de rijke "Binken"-geschiedenis.

Vele bestuursleden van Taxandria hebben in meerdere toekomstige publicaties over Turnhout een historisch artikel of deel geschreven. Ook de tekst van een gratis brochure met een beknopte geschiedenis van de stad werd door Taxandria opgesteld.

De 'historische' tentoonstelling 'Turnhout Terminus, Turnhout Centraal' krijgt dankzij de Kring een ruimer historisch referentiekader. Op de benedenverdieping van het Taxandriamuseum zal een multimediale tijdlijn te zien zijn. De 100 belangrijkste momenten uit het Turnhouts verleden worden op een eigentijdse wijze gepresenteerd.

Harry de Kok en Bert Hendrickx zitten als vertegenwoordigers van de Kring in het wetenschappelijk adviescomité van de tentoonstelling.

Slotsom: we mogen uitkijken naar een boeiend cultuurhistorisch jaar!

Bert Hendrickx

Even opfrissen: 25, 50, 75, 100, ... jaar geleden

- 800 jaar geleden, in 1212 liet Hendrik I, hertog van Brabant (foto rechts), het gebied rond de huidige Grote Markt herverkavelen. Hij verheft Turnhout tot stad en vrijheid. De inwoners worden vrij van heerlijke rechten.
- 750 jaar geleden, in 1312, werden voor het eerst valkeniers in Turnhout vermeld.

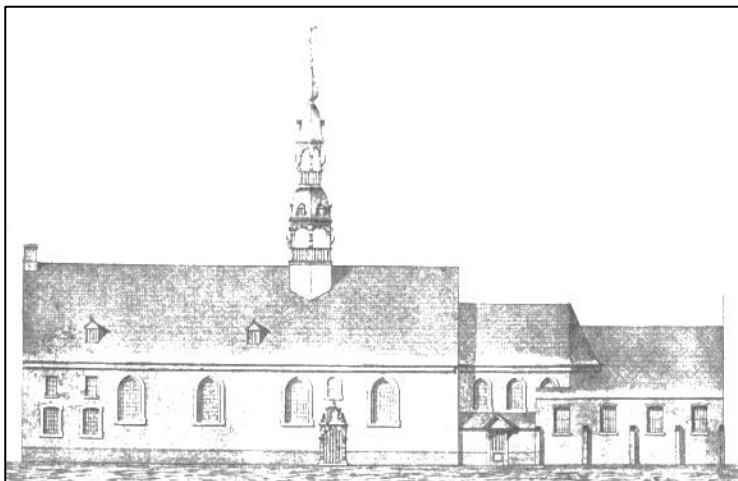
- In 1387, 625 jaar geleden, gaf Maria van Brabant, hertogin van Gelre, een kaart aan de stedelijke 'scutterie ende den gheselscape van den voetboghe'.
- Op 21 maart 1612 kwam de stad en het Land van Turnhout in het bezit van de katholieke prins Filips-Willem van Oranje, graaf van Buren, zoon van Willem I de Zwijger en (half)broeder van Prins Maurits (van Oranje) (foto)
- In 1637, 375 jaar geleden, werd de Latijnse school op de noordzijde van de markt gesticht door Wouter van Stiphout, oud-leraar van Joannes Berchmans in Diest. In enkele jaren loopt het leerlingenaantal op tot 150.

- Waarschijnlijk werd 'het Torenhuis' aan de noordzijde van de Grote Markt gebouwd in 1662. Het werd o.a. bewoond door de familie Boone-Misonne. In 1959 moest de patriciërswooning plaats maken voor de bouw van het nieuwe stadhuis.

- 25 jaar later, in 1687, vestigden de Norbertinessen zich in Turnhout. Het klooster heette Sint-Agnetendal en was gevestigd op de Graatakker. Het klooster bestond slechts tot 1718.
- In 1737 werden in Turnhout bijna 36.000 stukken tijk (linnen stof o.a. voor kussenvertrekken) gemaakt en gezegeld.
- In hetzelfde jaar werd de nieuwe toren geplaatst op de kerk van het pas vergrootte en versierde gasthuis in de Gasthuisstraat. In 1875 werd de kerk afgebroken.

Tekening uit J.E. Jansen, *Turnhout in het verleden en het heden*, dl. 1, 1905, p. 347.

- In 1837 trad de Turnhoutse 'reus' Petrus van Gorp, bijgenaamd 'Klein Peerke', op in het toneelstuk van David en Goliath in het Parijse Cirque Olympique.
- 150 jaar geleden, in 1862, heeft Hendrik Peeters-Divoort de predikstoel in de Sint-Pieterskerk gebeeldhouwd. Peeters-Divoort (Turnhout 1815 – Antwerpen 1869) had zijn werkhuis in de Begijnenstraat. De preekstoel van de Sint-Andrieskerk van Antwerpen heeft model gestaan voor de eikenhouten Turnhoutse versie.

Het toont de wonderbaarlijke visvangst met Petrus naast de boot en Andreas er nog in, het visnet en meerdere vissoorten van de Noordzee. Jezus zegt, zoals in het Latijn bovenaan de kansel staat: "Vrees niet, want van nu af zult gij mensen vangen".

De rots verwijst duidelijk naar Petrus; de planten en bomen naar het Heilige Land. Bovenaan bevindt zich het klankbord met de engelen van het Laatste Oordeel en een zwevende H. Geest.

De preekstoel kostte 9363,75 fr. en werd afbetaald in drie jaren.

© KIK-IRPA, Brussel

- 19 maart 1862 werd de Jezuïetenkerk in de Herentalsstraat ingehuldigd.
- In 1887, 125 jaar geleden, werd in het gasthuis een stoomtuig geplaatst 'moetende dienen tot bereiding der boter'.
- De Nieuwen Buiten op de de Merodelei was vroeger een afspanning gelegen tegenover het voormalig station van de Buurtspoorwegen. De herberg werd door een brand vernield en in 1887 op aanvraag van grondeigenaar V. Van Hal heropgebouwd naar ontwerp van architect P.J. Taeymans.
- 24 maart 1912 werd op het stadhuis een kanten sluiertentoongesteld. Het betrof Mechelse kant, gemaakt door Turnhoutse werksters van het kantoor A. Verwaest, bestemd om door de koningin geschonken te worden aan mevr. Fallière, echtgenote van de Franse president.
- Onder impuls van Kan. J.E. Janssen sluit het stadsbestuur zich in 1937 aan bij "Toerisme Provincie Antwerpen".
- Op 21 maart 1937 werd de Sint-Michiëlsscouts opgericht.
- In januari 1962, 50 jaar geleden, overleden gasthuiszuster Dorothea (Maria Broeckx), E.H. August Horsten, oud-onderpastoor van O.L.V. Middelaars en André Van Hal, stafhouder aan de balie.
- Op 5 maart 1962 besloot de gemeenteraad de muurschildering in de trouwzaal van het stadhuis toe te vertrouwen aan E. Patoux voor de som van 150.000 fr..

Bert Hendrickx met dank aan Willy Van Sprengel

Heilig Graf van 1662 tot vandaag

In 2012 bestaat de priorij en de school van het Heilig Graf 350 jaar. Daarmee is het de oudste school van de Kempen. 2012 wordt voor hen een jaar met voorstellingen, exposities, festivals, ... In de aanloop daarvan, duiken we even terug in de geschiedenis.

Het ontstaan van de Orde van het Heilig Graf is te situeren in Jeruzalem, het hart van de eerste christenheid, in de woelige tijd van de Kruistochten, in 1114. Vrouwen waren er in het eerste begin in Jeruzalem niet bij - of toch, wèl verbonden aan het Heilig-Grafkapittel, maar niet in de zin van wat wij nu kanunnikessen van het Heilig Graf noemen. Die verschenen in de geschiedenis pas in de 13de eeuw in Svètec (Tsjechoslowakije) en in Zaragoza en Calatayud (Spanje). In de Nederlanden stichtte Jan Van Abroek, prior van de Heilig Grafpriorij in St.-Odilinberg bij Roermond in 1480 een vrouwenklooster van het Heilig Graf in Kinrooi.

"Den oorspronck ende opkomste van ons klooster..."

De priorij van het Heilig Graf in Turnhout, die de naam draagt van "Jeruzalem" werd in 1662 opgericht door enkele zusters uit Hasselt. Zuster Maria Magdalena Verhelst, afkomstig van Baarle-Hertog, was religieuze in de Heilig Grafpriorij te Hasselt. Om gezondheidsredenen moest zij "van locht veranderen" en daarom reisde zij met de procuratrix van haar klooster, Zuster Maria Clara Bavin, naar haar geboortedorp. Zij passeerden Turnhout en vonden dit een mooie en zeer geschikte stad om een nieuw klooster te stichten. Zij wilden daar dan een school met internaat openen voor meisjes.

Reeds langer hadden de zusters van Hasselt uitgezien naar een plaats waar zij een nieuw klooster konden stichten. Zij hadden nl. verschillende internen uit Breda en 's Hertogenbosch en de ouders van deze pensionaires drongen bij hen aan om een internaat dichtbij hun woonplaats op te richten.

Bij hun terugkeer in Hasselt vertelden Zuster M. Clara en Zuster M. Magdalena hun bevindingen over Turnhout. Door de gemeenschap werd besloten een aanvraag tot oprichting van een klooster in Turnhout te richten aan het stadsbestuur te Turnhout en aan de prinses Amalia van Solms, Vrouwe van Turnhout. Ook de bisschop van Antwerpen en de prinsbisschop van Luik moesten hun toestemming verlenen. Van al deze partijen ontvingen zij een gunstig antwoord. Het eigenlijke doel hiervan was: de Turnhoutse meisjes te onderrichten in de Franse taal, in lezen, schrijven, allerlei handwerk en muziek. De zusters zouden zich vooral toeleggen op de godsdienstige vorming van de vrouwelijke jeugd. Toen op 5 oktober 1662 vijf kanunnikessen in Turnhout arriveerden, huurden zij om te beginnen een klein huis in het "Cort Straetien" tegenover "den Engel", heden Baron du Fourstraat, ongeveer daar waar nu de Nationale Bank gebouwd is. Zuster M. Clara Bavin werd, als subpriorin, de verantwoordelijke voor de nieuwe communiteit. Bijna onmiddellijk zijn de zusters gestart met het lesgeven. Na enkele keren verhuisd te zijn, telkens om hun taak beter te kunnen verrichten, vestigden zij zich, in 1680, uiteindelijk in de Herentalsstraat tussen de huidige Pieter de Nefstraat en de St.-Jozefstraat. In datzelfde jaar werd hun klooster een autonome priorij. Het aantal leden was opgeklommen tot zestien. Dat getal groeide in de volgende jaren nog aan zodat in 1690 het klooster reeds 23 zusters telde. De eerste priorin te Turnhout was een Turnhoutse: Zuster Maria Paradanus, oud-leerlinge en de eerst ingetredene te Turnhout. Al in april 1680 werd de eerste steen gelegd voor een nieuw pensionaat. Later volgde de bouw van een klooster (1687), een brouwerij (1699) en een kerk (1715).

De leerlingen die de Heilig Grafschool bezochten, waren van goede afkomst, meestal uit de burgerij. Internen en externen kregen samen les in een dagschool. Op zon- en feestdagen gaven de religieuzen ook gratis les aan arme kinderen.

In de 17de eeuw kende het onderwijs in het Heilig Graf een bloeiende periode. Dat veranderde echter in de 18de eeuw door de concurrentie van enkele scholen op

het begijnhof waar eveneens Frans onderwezen werd. Omstreeks 1717 konden de inkomsten van internaat en school met moeite volstaan om in het onderhoud van de gemeenschap te voorzien. Kort voor de aankomst van de Franse troepen hielden de Kanunnikessen van het Heilig Graf ook een "a-b-cedaire" school, waar enkele arme meisjes werden toegelaten. Men leerde er lezen, schrijven, rekenen, Vlaamse en Franse spelling, naaien, breien, borduren en andere handwerken.

Franse Revolutie

Tijdens de Franse Revolutie, op 3 mei 1789 werden de Kanunnikessen van het Heilig Graf, zoals zovele andere religieuzen, uit hun klooster verdreven. In de Annalen staat dit als volgt opgeschreven: "... eyndelyk wierd het droevig lot van de suppressie, dat ons alle in de diepste droefheyd dompelde, den 3 Mey 1789 ten uytvoer gebragt en zijn 's morgens om 9½ uren door de gendarmen, een voor een uyt het klooster gezet".

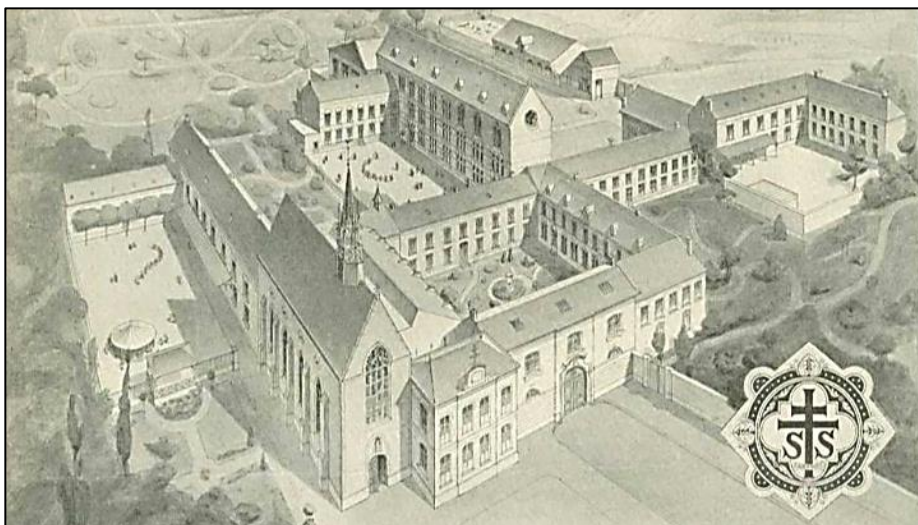
Daar de communiteit arm was, konden de zusters niet samenblijven. Zij woonden ofwel bij familie en kennissen, ofwel in het gasthuis. Zes zusters die geen bestaansmogelijkheid hadden, woonden met de priorin Zuster M. Victoire van Mattenburg, die van haar familie een lijfrente ontvangen had, op het begijnhof. De zusters die elders verbleven, hielden contact met deze kleine gemeenschap ook na het overlijden van de priorin in 1805. Allen hoopten zij nog te kunnen terugkeren naar hun klooster in de Herentalsstraat.

De meer verdraagzame politiek van Napoleon tegenover de kloosterorden had wellicht het heropenen van hun school tot gevolg. Na acht moeilijke jaren konden zij in 1806 eindelijk opnieuw beginnen. De twee jongste kanunnikessen: Zuster M. Theresia Deckers (42 jaar) en Zuster M. Henriette Vissers (37 jaar) begonnen hun onderwijs in een grote kamer van een huis in de Gasthuisstraat. Ze kregen echter op korte tijd zoveel leerlingen dat ze moesten verhuizen naar de Lange Begijnenstraat. Daar werd in 1807 ook het internaat weer geopend. Spijts de herhaalde vraag te mogen terugkeren naar hun oud kloosterdomein, werd hen dit geweigerd. In 1820 betrokken zij dan het huis "Terbruggen" eveneens in de Lange Begijnenstraat gelegen, op de plaats waar nu het Rijkslyceum staat. Zij hadden toen 20 pensionaires en 30 externen.

Eindelijk werden, op 18 november 1822 de statuten van de Kanunnikessen goedgekeurd door koning Willem I. Daardoor werd de

priorij van het Heilig Graf weer officieel erkend, maar zolang zij geen woonst bezaten, konden zij niet over dat bestaansrecht beschikken. Omdat zij hun bezittingen in de Herentalsstraat niet konden terugkrijgen moesten zij een andere oplossing zoeken. Met de hulp van plebaan Moons konden de zusters op 3 juni 1825 het klooster en de tuin van de Minderbroeders, gelegen in de Patersstraat, kopen.

Heilig Graf in de Patersstraat

Op 1 oktober werd reeds begonnen met de bouw van een kostschool. Op 25 juni 1826 trokken de zeven overgebleven zusters van het Heilig Graf hun kloosterhabijt weer aan en vernieuwden hun geloften. Op 28 augustus werd Zuster M. Antoinette Jacobs tot priorin gekozen en op dezelfde dag ontvingen twee postulaten hun kloosterkleed. In de volgende jaren kwamen ook de kerk van de Minderbroeders en het Patersplein in het bezit van het Heilig Graf.

De zusters begonnen hun school in de Patersstraat met 18 internen en 11 half-internen. De leerstof die er onderwezen werd omvatte: godsdienst, lezen, schrijven, Nederlands, Frans, rekenen, metriekstelsel, aardrijkskunde, geschiedenis en handwerken. Deze school werd "Jonge juffrouwenschool" genoemd. In 1839 telde ze 110 leerlingen, internen en externen. Naast deze school werd in 1835 een kleine armenschool geopend met slechts 5 of 6 leerlingen. In deze christelijke of dagelijkse school werden alleen meisjes toegelaten die hun eerste communie gedaan hadden en die nog geen 30 jaar waren,

die geen schoolgeld konden betalen en nergens anders onderwijs ontvingen. De lessen werden elke dag gegeven van 12.30u tot 13.30u. In 1843 telde deze kosteloze school 360 leerlingen. Meestal gingen de meisjes reeds op jonge leeftijd werken en volgden dan nog lessen aan de zondagsschool van het Heilig Graf om hun kennis op peil te houden. De lessen werden in de zomer om 17.00 u gegeven en in de winter om 14.30 u. Ze duurden anderhalf uur. In 1863 werd in het Heilig Graf een "Vlaamse klas" (of school) opgericht waar burgerkinderen tegen zeer gering schoolgeld lager onderwijs ontvingen. Enkele jaren later, in 1871, werd ook een kantschool geopend met hetzelfde programma als in de christelijke dagschool, met dit verschil, dat een deel van de voor- en de namiddag besteed werd aan het kantklossen. Bij de oprichting telde deze school 33 leerlingen, in 1900: 150. In deze drie scholen: de christelijke dagschool, de "Vlaamse klas" en de kantschool werden de lessen gegeven in het Nederlands, terwijl in de "Jonge juffrouwenschool" Frans gesproken werd.

In de 70-er jaren gaven enkele zusters van het Heilig Graf tijdens de middagpauze les in de fabrieken van Glenisson en Van Genechten. Tijdens de schoolstrijd, vanaf 1879, stond vooral het basisonderwijs in de belangstelling. De noodzaak van gevormde leerkrachten liet zich vlug voelen. De zusters werden naar verschillende normaalscholen gestuurd om diploma's te behalen. Na de schoolstrijd werd in het Heilig Graf een sterker accent gelegd op het onderwijs.

Op aanvraag van verschillende parochiepriesters werden op vele plaatsen op het einde van de 19de en in het begin van de 20ste eeuw filialen opgericht waaraan een lagere school verbonden was. Daar deze filialen vooral voldeden aan een tijdelijke nood verdwenen zij ook weer. Enkele ervan leven echter voort tot op vandaag. nl. te Meerhout, Vosselaar, Tongerlo, Luik en Turnhout O.L.Vrouw Middelaes.

Reeds in 1883 leefde er bij de Vlamingen een streven naar de vervlaamsing van het onderwijs. Op initiatief van Zuster M. Jozefa Haeck (foto) werd op dit gebied in het Heilig Grafinstituut te Turnhout

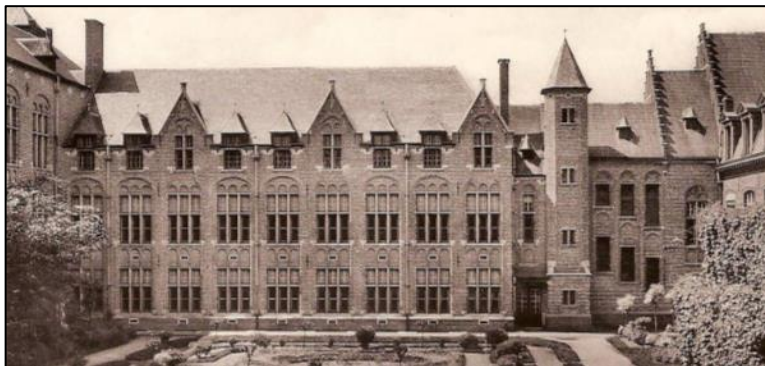

baanbrekend werk verricht. In 1905 werd de geleidelijke verne-
derlandsing doorgevoerd in alle klassen van het middelbaar onderwijs.
In 1911 was ze voltooid. In datzelfde jaar werd ook de eerste Vlaamse
middelbare normaalschool van het land in het Heilig Graf opgericht en
in 1913 werden de eerste drie diploma's uitgereikt. Dit alles oefende
een grote aantrekkingskracht uit in Vlaamse middens. Zowel in
klooster als school had dit een aangroei van bevolking tot gevolg. In
1912 waren er reeds 129 zusters. De vernederlandsing was van groot
belang voor de bewustwording van de Vlaamse vrouwen.

Na W.O.I breidde het
pensionaat zich uit. Vele
eminente Vlamingen
stuurden hun dochters
naar Turnhout om er
gevormd te worden tot
overtuigde katholieke
Vlaamse vrouwen. Naast
de middelbare en lagere
normaalschool werd ook
de volledige humaniora

uitgebouwd, een technische secundaire school en een technische
normaalschool. In dezelfde periode had de priorij van het Heilig Graf
ook een belangrijk aandeel in de liturgische beweging. Deze was in
Frankrijk in het leven geroepen door Dom Guéranger en beoogde de
participatie van het volk aan de liturgie. Het Heilig Graf, onder impuls
van Zuster M. Jozefa en rector J.P. Bauwens, o praem. van Tongerlo,
speelde hierin een stimulerende rol door het inrichten van
studiedagen, het uitgeven van werken over liturgie en door het vieren
van de liturgie zelf.

Door de aangroei van zusters en leerlingen moesten de gebouwen aangepast worden. Oude gebouwen werden afgebroken en nieuwe opgetrokken. In 1922 werd de eerste steen gelegd van een nieuw klooster, vaklokalen, een gastenkwartier en een kerk.

De priorij Jeruzalem stond ook ten dienste op andere terreinen. Tijdens W.O.I waren er op aanvraag van de bisschop verschillende zusters van het Heilig Graf werkzaam in de vluchtelingenkampen in Ede en Nunspeet (Nederland). Op aandringen vanuit de abdij van Tongerlo en om te beantwoorden aan de encycliek "Rerum ecclesia" van paus Pius XI, besloten de kanunnikessen van het Heilig Graf te beginnen met missies in Belgisch Congo.

De eerste drie missionarissen vertrokken in 1928 naar Aketi. Andere stichtingen in de Uele volgden. In 1938 werd in Paulis de inlandse congregatie van de Ba-Maria opgericht. Later in 1958 werd ook in Kivu, in Walungu, een missiepost gevestigd.

En nu?

Het Heilig Graf te Turnhout telt nog steeds bloeiende scholen. Het onderwijs is er nog altijd in beweging. In 1971 werd geopteerd voor het Secundair Onderwijs type I. Vanaf het schooljaar 1984-1985 werd het gemengd onderwijs geleidelijk ingevoerd in alle afdelingen. In datzelfde schooljaar werd een bezinningscentrum voor de leerlingen opengesteld in het filiaal van Tongerlo. Vanaf schooljaar 1989-1990 werd in het secundair onderwijs de eenheidsstructuur ingevoerd.

1995 werd een feestjaar voor het Heilig Graf. Het 333-jarig bestaan van de priorij en de school werd met een zeer gevarieerd programma gevierd. 1995 was niet enkel een feestjaar, maar ook een zeer bewogen jaar in het ganse onderwijslandschap. Het decreet betreffende de hogescholen van de Vlaamse Gemeenschap beoogde immers de schaalvergroting van de hogescholen. Als gevolg van dit decreet, was het Pedagogisch Hoger Instituut genoodzaakt zich af te scheiden van het Heilig Graf en toe te treden tot de Katholieke Hogeschool Kempen.

Op 1 september 2001 nam het Heilig Graf het Sint-Lutgardisinstituut over. Om het samengesmolten studieaanbod te verduidelijken en de infrastructuur en middelen efficiënter te gebruiken, werkte de school een nieuwe structuur uit. Vanaf het schooljaar 2004-2005 bracht zij alle leerlingen van de 1ste graad samen in de Apostoliekenstraat en

de leerlingen van de 2de en 3de graad in de Klink- en Patersstraat. Het studieaanbod werd uitgebreid met studierichtingen zoals Informaticabeheer en Schoonheidsverzorging.

De school bleef inspelen op de arbeidsmarkt en op nieuwe interessevelden van leerlingen. Zo breidde het studieaanbod in 2009 nog verder uit. Vanaf 1 september 2009 gingen in het Heilig Graf de richtingen Woordkunst-Drama en de 7de jaren Integrale veiligheid, Veiligheidsberoepen en Creatie en patroonontwerpen van start.

Zuster Ilona (archivaris van het klooster)

In de maand januari vond de tentoonstelling FIDES ET SOCIETAS plaats. Uit een boeiende samenwerking tussen personeelsleden en zusters van het Heilig Graf ontstond deze openingstentoonstelling van het feestjaar 2012. Zowel archiefmateriaal als recente interviews met zusters dompelden de bezoeker onder in de boeiende leefwereld van de kloostergemeenschap. Er werden o.a. verloren gewaande films over het Heilig Graf getoond. Deze werden teruggevonden door leraar en Taxandrialid Peter Coupé en met bemiddeling van Taxandria door de Erfgoedcel gedigitaliseerd.

18 februari 1918. Moedige reactie van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout.

Uit de notulen van de Algemene Vergadering van de rechtbank van eerste aanleg te Turnhout, gehouden op 18 februari 1918, blijkt dat onze rechtbank op die datum met veel moed besliste haar zittingen op te schorten. De houding van het Duitse Gouvernement - Generaal bracht mee dat de Rechtbanken niet meer in de mogelijkheid waren gesteld om met behoud van hun volle zelfstandigheid te zetelen. Ziehier een vertaling van de onuitgegeven tekst, die ik vond in het betreffende register van de algemene vergaderingen

(vermoedelijk thans in het Rijksarchief te Beveren-Waas). Als onze rechtbanken tijdens WO II dergelijke houding hadden aangenomen, zouden heel zeker een ganse reeks magistraten naar een concentratiekamp zijn gedeporteerd.

"Algemene en buitengewone vergadering in Raadkamer van de Rechtbank van eerste Aanleg zetelende te Turnhout op 18 februari 1918. Aanwezig de heren Misonne, Voorzitter, Vandenhove, Dierckx en Janssens, rechters, Boone, procureur des Konings, Caron

Seance générale et extraordinaire (des) en
Chambre du Conseil du Tribunal de première
Instance siéant à Turnhout du 18 février 1918.
Présents Messieurs Misonne Président,
Vandenhove, Dierckx & Janssens juges Boone
Procureur du Roi, Caron substitut du Procureur
du Roi et Humans greffier.
Le Tribunal, après délibération:
Attendu que le Tribunal a appris que le
Gouvernement occupant a suspendu de leurs fonctions
les Présidents et Conseillers de la Cour d'Appel
de Bruxelles et remis d'un acte de leur prodi-
cature basé sur des articles non abrogés de
la législation belge; que trois des présidents
ont même été mis en état d'arrestation;
Attendu que cette décision a porté gravement
atteinte à l'indépendance de la magistrature
belge tout entière; et ce contrairement à un
engagement formellement pris à son égard
au nom du Gouvernement Général de Bel-
gique par une lettre adressée à la Cour de
Cassation par le Chef de l'Administration civile,
lettre dont copie a été transmise au Tribu-
nal de Turnhout par le Procureur Général
près la Cour d'Appel de Bruxelles le 4 avril 1917;
Attendu que les Tribunaux ne peuvent
exercer leurs fonctions qu'autant que la
plénitude de leur indépendance soit garantie
et ne puisse être menacée par la menace
de mesures semblables à celles qui ont été
prises à l'égard de la Cour d'Appel;
Par ces motifs,
Le Tribunal, statuant à l'unanimité,
Entendu Monsieur le Procureur du
Roi en ses réquisitions;
Constatant l'impossibilité d'exercer
en toute indépendance ses fonctions,
Déclare que, sans les abdiquer, il
suspend ses audiences

substituut Procureur des Konings en Venmans griffier.

De Rechtbank, na te hebben beraadslaagd,

Aangezien de Rechtbank heeft vernomen dat de bezettende macht de Voorzitters en Raadsheren in het Hof van Beroep te Brussel in hun ambt heeft opgeschort op grond van een rechtshandeling die zij stelden op grond van niet opgeheven artikelen van de Belgische wetgeving; dat drie voorzitters zelfs werden aangehouden;

Aangezien dergelijke beslissing de onafhankelijkheid van gans de Belgische magistratuur

ernstig heeft aangetast, en dit in strijd met de verbintenis die jegens haar formeel werd aangegaan in naam van het General -

Gouvernement van België bij brief gericht aan het Hof van Cassatie door het Hoofd van het Civiele Bestuur, brief waarvan op 4 april 1917

kopie werd meegedeeld aan de Rechtbank van Turnhout door de heer Procureur-Generaal bij het Hof van Beroep te Brussel;

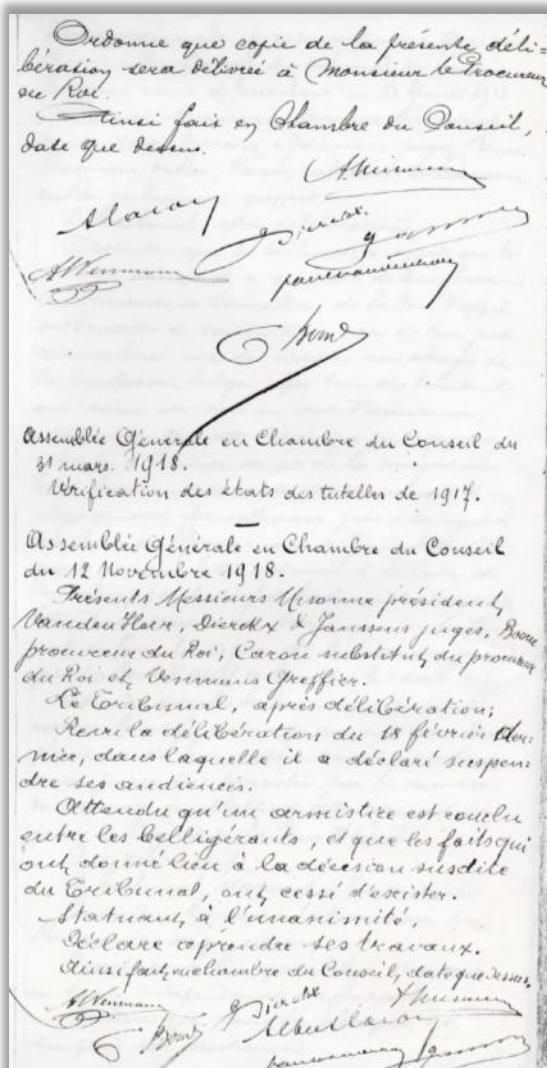
Aangezien

rechtbanken hun taak enkel dan kunnen vervullen, wanneer hun onafhankelijkheid

onbetwistbaar vast staat en niet kan gekrenkt worden door bedreiging met maatregelen,

gelijkaardig aan die, welke tegen het Hof van Beroep werden getroffen;

Om deze redenen,

*De Rechtbank, beslissende met algemene stemmen,
Gehoord de heer Procureur des Konings in zijn vordering,
Stelt vast dat zij in de onmogelijkheid verkeert om haar functie volledig
onafhankelijk te vervullen, Verklaart dat zij haar zittingen opschort,
zonder daarvan afstand te doen,
Beveelt dat een afschrift van deze beslissing wordt afgegeven aan de
heer Procureur des Konings.*

Aldus gedaan in Raadkamer, datum als boven.

Volgen de handtekeningen: A.Misonne, A. Caron, Dierckx, Janssens,
P.Vandenhove, E.Boone, A.Venmans.

En op 12 november 1918 stelt de Rechtbank als volgt vast dat zij haar
zittingen herneemt (wij vertalen):

*" Algemene vergadering in Raadkamer van 12 november 1918.
Aanwezig de heren Misonne, Voorzitter, Vandenhove, Dierckx en
Janssens rechters, Boone procureur des Konings, Caron substituut en
Venmans griffier.*

*De Rechtbank, na beraadslaging; Herzien de beraadslaging van 18
februari laatst, waarin werd verklaard dat zij haar zittingen opschortte;
Aangezien tussen de oorlogvoerenden een wapenstilstand werd
gesloten en de feiten die aanleiding hebben gegeven tot voornoemde
beslissing van de rechtbank niet meer bestaan;
Beslissende met algemene stemmen, Verklaart haar werkzaamheid te
hernemen.*

Aldus gedaan in raadkamer, op datum als boven.

Volgende handtekeningen: Misonne, Dierckx, A. Caron, Janssens,
Boone, Vandenhove, Venmans.

Jacques Boone

De Beurt Geentjes

Peer Geentjes, uit het rijke boerengeslacht Geentjes - Mostman (Beerse en Gierle) begint in de tweede helft van de 19de eeuw een vervoerdienst met paard en kar. Vóór het graven van het Kempisch Kanaal gaat hij in Antwerpen met zijn huifkar alle koloniale waren voor Turnhout halen. Elke week reist hij op en af; ook de bevoorrading in papier van de Turnhoutse fabrieken wordt door hem verzorgd. Soms neemt hij ook passagiers mee, die anders te voet naar Antwerpen hun waren gingen halen.

De zetel van het bedrijf is in het ouderlijk huis, Guldensporenlei 12, waar ook de paardenstallen zijn. Als het kanaal gegraven is, krijgt Turnhout nieuwe economische mogelijkheden.

Peer Geentjes laat al snel enkele schepen bouwen, die met zijn paarden naar Antwerpen en terug worden gesleept. Het eerste schip is *de Petrus Josephus*, het tweede *de Turnhout I* en later *de Eugenie* en *Catoke* naar de namen van een dochter en schoondochter.

De Beurt Geentjes rond 1930 aan het Noordschippersdok bij het laden van een schip. Aan de overkant is de Steenkaai met de walletjes. Op de achtergrond ligt het sigarettenfabriek van Vanderelst (Belga). De linker schouw staat er nog; de watertoren is verdwenen.

In het kader van de Kempische Beurtvereniging verzorgt de Beurt Geentjes de bevoorrading en het transport van de verschillende fabrieken in Turnhout (Brepols, Splichal, Van Genechten, Coppens, Van Mierlo, enz.).

Ondertussen loopt de vader van Willem van den Nieuwenhuijzen, die een groot weversbedrijf heeft in Geldrop bij Eindhoven, een longontsteking op bij de inspectie van één van de hoge schouwen van de fabriek en sterft. Hij laat een weduwe met zeven kinderen achter en er wordt een voogd aangesteld.

De oudste zoon Willem, die als begaafd student de humaniora had afgewerkt en van plan was hogere studies aan te vatten, moet van de voogd bakker gaan leren om een bakkerswinkel te openen en voor het gezin te zorgen. Als Willem verliefd wordt op de dochter van zijn baas komt hij in de problemen en wijkt uit over de grens. Hij belandt in

Turnhout in een kamer van het hotel de Grand Monarque in de Statiestraat, rechtover de ingang van het station.

Op de Guldensporenlei 41 (nu de Xaverianen) begint hij een kleine koffiebranderij en trouwt op 33-jarige leeftijd met Catharina, de dochter van Petrus Geentjes, die met zijn bedrijf in dezelfde straat woont. Cato is reeds 30 jaar als ze met hem trouwt. Ze gaan in de koffiebranderij wonen. Van nonkel Fons Geentjes nemen de twee de herberg *Het Hondskot* (zie foto) over aan de ingang van het kasteel van Turnhout. Bijna al hun kinderen worden daar geboren.

Cato doet de herberg en Willem geeft zijn koffiebranderij op om in het bedrijf van zijn schoonvader te stappen. Samen met Fons (broer van Cato) doen ze het bedrijf in Turnhout, terwijl Henri (andere broer van Cato) de zaken in Antwerpen regelt in de Twee Netenstraat. De stallen van Willem met ongeveer 10 natiepaarden bevonden zich in de Prinsenstraat nu Karel Oomsstraat 19.

Op het einde van de Eerste Wereldoorlog worden de schepen, de paarden en de wagens door de Duitsers in beslag genomen.

Willem trekt dan maar met zijn gezin terug naar Nederland, waar zij in Amsterdam een herberg overnemen en waar hun laatste kind Rik geboren wordt (1921). Cato regelt de herberg en Willem investeert in twee moderne sleepboten, die met stoom worden aangedreven. Hij doet sleepwerken in de Zuiderzee en omgeving. Om onbekende reden worden de twee schepen *De Noordzee I en II* gesaboteerd en ontploffen ze. Willem verkoopt wat overblijft en komt terug naar België om in Antwerpen de Beurt Geentjes op de been te houden. Willem en zijn gezin vestigen zich in Antwerpen op het Noordschippersdok 11, waar zich ook de burelen van de Beurt Geentjes bevinden.

Op 10 mei 1940, de eerste dag van de Tweede Wereldoorlog, bombarderen de Duitsers de bruggen over de kanalen. Hierbij wordt het huis van de familie van den Nieuwenhuijzen vernietigd. Ze verhuizen naar de Dambruggestraat 90, het huis van Fons De Clerck en nadien naar de Weilandstraat. Kort daarop wordt het huis op Noordschippersdok hersteld en worden er terug de burelen geïnstalleerd.

Mia, de dochter van Willem, trouwt in 1941 met Emiel De Clerck. Zoon Jan trouwt met Leontine Antonissen en ze gaan op het Noordschippersdok 11 wonen.

In de zomer van 1941 houdt Willem het voor bekeken en trekt zich met zijn vrouw terug in een groot goed in Vosselaar langs de Antwerpse steenweg. De zonen van Willem nemen de zaak nu definitief over. Pierre beheert de zetel in Turnhout, waar Mil De Clerck de administratie doet. Jan blijft in Antwerpen waar Anna de administratie deed.

In Turnhout wordt een nieuwe kraan gezet aan de kom om het lossen en laden te vergemakkelijken. In Antwerpen wordt een hele infrastructuur opgezet met kranen, magazijnen enz... De Beurt Geentjes in Antwerpen gaat ook lossen en laden voor andere schepen en andere vervoerders. De burelen bevinden zich vanaf het einde van de oorlog in de Samberstraat 48 met magazijnen aan de overkant, later op de Noorderlaan 20 en 76.

Ondertussen worden de paarden definitief vervangen door machinaal aangedreven schepen en zijn de eerste wachtwagens gekocht om het transport langs de weg te verzorgen. De burelen in Turnhout bevonden zich eerst in het ouderlijk huis, Guldensporenlei 12. Daarna in de Gasthuisstraat 55, waar Pierre en Rosa wonen. Bij gebrek aan plaats en tijd wordt de administratie overgebracht naar Mil en Mia De Clerck op de Nieuwe Kaai 55, daarna naar de Guldensporenlei 30 en later naar hun nieuw huis in de Harmoniestraat 20.

In de jaren '50 wordt in Turnhout het transport per schip definitief vervangen door transport langs de weg, waardoor deze zetel moet gesloten worden. In de herstelplaats van de vrachtwagens wordt door Pierre een garage voor auto's gestart: de Garage Perfect.

Het laden lossen en vervoeren blijft in Antwerpen verder gaan tot Jan in de jaren '70 de Beurt Geentjes verkoopt aan vervoersmaatschappij Van Haelst op het Zuid.

Paul van den Nieuwenhuijzen

Toespraak van Jacques Boone bij de herdenking aan het monument van korporaal John Harper, 22 oktober 2011

Op 22 oktober 2011 bracht een ruime delegatie van de Britse Polar Bear Association hulde aan het monument i.v.m. de moeizame bevrijding van Merksplas-Kolonie. Er werden op 29 september 1944 minstens 71 gesneuvelden geteld voor beide strijdende partijen.

Beste Vrienden van Merksplas, vooral de schooljeugd,

Een van de hier aanwezige veteranen, Kenneth WEST, van het 11^e Bon "The Royal Scots Fusiliers" (dus een "Polar Bear") vroeg me hoe ik me gevoeld heb als "de Britten ons de vrijheid hebben teruggebracht" en dit toe te lichten voor de jonge leden van zijn fanfare, de "Thurmarston Scout and Guide Brass Band".

Eerst poogde ik te beschrijven wat de Duitse invasie en bezetting voor ons betekende. Ik trachtte dit toe te lichten met enkele persoonlijke ervaringen.

DUITSE INVAL

Op 10 mei 1940, rond 4 u 30 - ik was toen 13 jaar oud en woonde in Hoboken - werd ik gewekt door mijn moeder en een oudere zus. Het geronk van Duitse bommenwerpers weerklonk, zij werden beschoten door onze luchtafweergeschut. Ik had grote schrik.

Vele mensen sloegen op de vlucht. Wij ook probeerden met allerlei voertuigen (trein, auto, boerkarren en zelfs te voet) in Frankrijk te geraken waar een oudere zus woonde. Wij zijn er nooit in gelukt. Wij bleven een tiental dagen nutteloos doorheen West-Vlaanderen rondzwerven. In mijn jongensgeschrift hield ik daarover een dagboek bij. Ik vond de Britse soldaten bijzonder sympathiek. Op 29 mei waren wij te gast in een boerderij te Leisele, circa 13 km van de Belgische kust. Ik zag hoe de Britten hun vrachtwagens leegmaakten, de inhoud uitdeelden aan burgers en de voertuigen in brand staken. De inscheping van Duinkerke was begonnen.

DUITSE BEZETTING

Deze duurde vier jaar en was hard. Ik haalde twee persoonlijke herinneringen aan uit het begin van die periode, 1940.

Het enige positieve aspect van de Duitser bezetters dat me bij gebleven was, dat zij mooie marsliederen hadden en goed konden zingen. Zo hoorde ik eens een afdeling Duitse soldaten voorbij stappen. Zij zongen (ik ken de melodie nog) “Und wir fahren gegen England”... Dit hoorde ik maar éénmaal...Hitler had maar al te vlug ingezien dat die landing onmogelijk was...

Het vliegveld van Deurne lag niet zo ver van Hoboken. Het werd gebruikt als vertrekbasis van de bommenwerpers die ingezet werden in de strijd van Engeland. Ik zag ze in formatie wegvliegen. Als ze terugvlogen, meende ik gaten op te merken in die formaties ... te wijten aan de in GB geleden verliezen.

NAZI ONDERDRUKKING

Dit was de bezetting werkelijk. De militaire gouverneur voor België en Noord-Frankrijk oefende het gezag uit, wat geleidelijk werd ondermijnd door de Gestapo en Sicherheitsdienst.

België werd door de Duitsers economisch uitgepompt. Er ontstond voedsel- en brandstoftekort, zodat de ravitaillering door middel van bons moest worden ingericht. De mensen hadden honger, af en toe kregen wij eten van Winterhulp.

Verplichte tewerkstelling in Duitsland werd ingevoerd, werkweigeraars werden opgepakt en naar kampen gedeporteerd.

Er waren opeisingen; de avondklok werd ingevoerd, de censuur op kranten en schoolboeken opgelegd. Gijzelaars werden aangehouden, gearresteerd, gefolterd, gefusilleerd of naar concentratiekampen overgebracht. Allen die daar terecht kwamen waren bestemd om te verdwijnen.

Mijn toen 43 jaar oude schoonvader, die RTT ingenieur was, heb ik nooit gekend. Op 11 juni 1944 werd hij gearresteerd en naar het KZ Ellrich overgebracht waar hij op 27 december aan ondervoeding en dysenterie is bezweken.

De Joden waren door de Nazi's

bestemd om volledig te worden uitgeroeid. Geleidelijk werden hun mensonterende maatregelen opgelegd. Persoonlijk zag ik met afschuw hoe zij verplicht werden de gele Davidster te dragen en hoe hun winkels in Antwerpen met plakkers op de uitstalramen als "Joods" werden gebrandmerkt.

Ik woonde enkele keren in de tram 41 een controle bij, uitgevoerd door de Feldgendarmerie bijgestaan door Vlaamse Hilffeldgendarmen. Ik zag een man van het platform van de rijdende tram uitspringen om aan arrestatie te ontsnappen.

Een riem onder het hart werd ons dagelijks gestoken door de Britse radio BBC, met onder meer Jan Moedwil die elk nieuwsbericht afsloot met zijn wens " *Wij doen ons best zonder erop te boffen, maar toch krijgen we ze wel, de Moffen!*

Wij vroegen ons hoe langer hoe meer af of de Britten of Amerikanen ons ooit van deze verstikkende bezetting zouden komen bevrijden. Toen kwam de landing van 6 juni 1944 en reeds in september en oktober, in snel tempo, verschenen zij in onze regionen. Antwerpen werd bevrijd op 4 september, Turnhout op 24 september, Merksplas vanaf 29 september...Als zeventienjarige woonde ik zelf de bevrijding van Turnhout bij. Het was onbeschrijfelijk, pas was de eerste pantserauto van het 49^e Reconnaissance Regiment de markt opgereden(vermoedelijk bestuurd door de hier aanwezig Joe Hoadley) of het was alsof bij toverslag op de Grote Markt de ganse Turnhoutse bevolking was samen gedruimd. Er werd gejuicht, met de handen geklapt, de Tommies en hun voertuigen werden bedolven

onder een berg van bloemen, de soldaten werden gekust... Luitenant Bowman scheef in zijn dagboek dat hij pas dan de betekenis van de benaming van zijn legerkorps "British Liberation Army" heeft begrepen.

Ikzelf nam ook aan dit uitzinnige enthousiasme deel en kan het nooit vergeten. Met een kozijn kroop ik op pantserauto's; een foto van mij werd opgenomen in het boek van Patrick Delaforce over de Polar Bears.

Onze bevrijders moesten een hoge prijs betalen: de gesneuvelden waren meestal jong, zeer jong: 18, 19, 20 jaar oud.

Wij mogen de offers van de Geallieerden, te Turnhout en te Merksplas de gesneuvelde Britten, Schotten en Polen, nooit vergeten.

Tekst en foto's: Jacques Boone

Oproep i.v.m. de Lieremanschilders

In het kader van Turnhout, Cultuurstad 2012 plant *het Kunst- en erfgoedcentrum Hofke van Chantraine* een overzichtstentoonstelling van het werk van de **Lieremanschilders** Eugeen Surinx, Albert Sohie (foto), Jef Claesen, Theo en Jozef Op de Beeck, Jos Stokbroeckx, Eugeen Machielsen... . Bent u de gelukkige bezitter van een kunstwerk van deze Lieremanschilders (schilderij, tekening, ets,...) of van andere kunstenaars die in Oud-Turnhout schilderden? Of hebt u foto's omtrent het werk of de persoon van de schilders, dan kunt u dit melden via info@hofkevanchantraine.be.

De tentoonstelling vindt plaats van 3 november 2012 tot 6 januari 2013 in het Hofke. Het spreekt vanzelf dat we uw werk met de grootste zorg zullen behandelen. De tentoonstelling biedt u de kans om uw kunstwerk in een ruimere context gesitueerd te zien en de naambekendheid die daaruit voortvloeit, vergroot allicht ook de waarde van het werk. Bovendien worden alle werken gepubliceerd in een overzichtscatalogus, die we u als dank voor uw medewerking graag aanbieden. Omdat we houden van kunst, maar ook omdat we fier zijn op onze Liereman, durven we rekenen op uw medewerking.

De Oud-Turnhoutse werkgroep eindejaartentoonstelling Lieremanschilders

Taxandria Nieuws 1, 2012

Engelse Hawker Typhoon jachtbommenwerper stort brandend neer aan Heikant in Merksplas op 13 oktober 1944.

Als jongeling bracht ik in de vijftigerjaren veel vrije tijd door op een buitenverblijf dat aan mijn oom en tante toebehoorde en aan de Heikant in Merksplas gelegen was. Op dit gebied lag een staartstuk van een vliegtuig. Veel later ben ik beginnen te onderzoeken hoe dit staartstuk daar terechtgekomen was en van welk vliegtuig dit afkomstig zou zijn.

Een aanwijzing was het Commonwealth graf van een Engelse piloot op het kerkhof van de gemeente Merksplas en de verbinding was snel gelegd.

Op 13 oktober 1944 stortte de 24 jarige *P/O (Pilot Officer = Onderluitenant) John Thould* RAFVR (Royal Air Force Voluntary Reserve) met stamnummer 175972 uit Worcester (VK) met zijn Hawker Typhoon B1 toestel met staartnummer **MN476** en op de romp code **HE?** aan het gehucht Staakheuvel (BE) brandend neer. De piloot overleefde de crash niet. *P/O John Thould* was piloot bij het 263 Sqn RAF welk op dat ogenblik opereerde van uit het vliegveld B70 (Deurne bij Antwerpen).

Het 263 "Fellowship of the Bellows" Sqn RAF behoorde tot RAF Fighter Command en was terug opgericht op 20 oktober 1939. Het logo van het smaldeel is een klauwende leeuw, de leuze "Ex Ungue Leonem" betekent "Aan zijn klauwen erkent men de leeuw".

Op 13 oktober 1944 vertrekken om 11.45 u. 8 Hawker Typhoon B1 toestellen onder leiding van smaldeelbevelhebber *S/Ldr (Squadron Leader = Majoor) Robert Durham Rutter* voor een luchtsteun opdracht naar het zuiden van Bergen op Zoom (NL) en naar een bos in de buurt van Ulicoten (NL) waar nog hevig gevochten wordt. (Bergen op Zoom en Ulicoten werden respectievelijk op 27 en 28 oktober 1944 bevrijd.) De opdracht was gevraagd door eenheden van het Eerste Canadese Leger, dat

bestond uit Canadezen waaraan Poolse en Britse eenheden toegevoegd waren. Het doel was om er Duitse infanterie en artillerie uit te schakelen. Bij het tweede doel ging het mis. Het vliegtuig van *P/O Thould* wordt door FLAK (luchtafweer) geraakt, vliegt in brand en stort neer aan Staakheuvel. De zeven andere toestellen vervoegen om 12.42 u. hun basis in Deurne. In het Mission Record book (RAF form 540 en 541 logboek) van het 263 Sqn schreef *S/Ldr Rutter* zijn rapport, vrij vertaald, volgende tekst:

“... gedurende de laatste opdracht verloor het Smaldeel één van zijn oudste en stoerste leden – Johnny Thould. Hij vloog nr. 2 achter S/Ldr Rutter, de bevelhebber en werd door luchtafweergeschut geraakt tijdens zijn duikvlucht (om te bombarderen). Zijn toestel vloog in brand en begon rond zijn as te tollen. Volgens ooggetuigen was de kans dat Johnny zou kunnen springen minimaal. Een groot verlies voor het Smaldeel.”

Drie dagen later zal aan *S/Ldr Rutter* de Distinguished Flying Cross (DFC) onderscheiding toegekend worden.

De Hawker Typhoon.

De Hawker Typhoon was een Britse jager bommenwerper die door de firma Hawker Aircraft (welke ook de zeer befaamde jager Hawker Hurricane ontwikkeld had) als onderscheppingjager op middelbare hoogte ontworpen was. Hij zou de befaamde Hurricane moeten vervangen. Nochtans waren er vele problemen met de ontwikkeling van dit type vliegtuig. Bij de RAF kreeg het vliegtuig de bijnaam “Tiffy”. Het bleek dat de Typhoon wel goed presteerde op lage hoogte maar geen waardige tegenstander was van de Duitse Focke-Wulf FW190 (Würger). Vanaf 1942 werd de Typhoon uitgerust voor het afwerpen van bommen en later met installaties om luchtgrond rockets af te vuren. In deze rol werd de Typhoon een zeer succesvolle grond aanvalsjachtbommenwerper.

De ontwikkeling van dit vliegtuig liep van het begin wat stroef. Twee types motoren werden getest, de Napier Sabre en de Rolls-Roys Vulture. Gelijktijdig werden de twee types ontwikkeld. Het type met de Rolls-Roys Vulture motor werd de Hawker Tornado genoemd, maar hiervan werden er slechts enkele gebouwd.

Er waren nog problemen met de aërodynamica die opgelost dienden te worden en ook was de verbinding van de staart met de romp zwak.

Typhoon 1B

De eerste Typhoons zagen er een beetje vreemd uit. De toegang tot de cockpit was via een deur die sterk leek op een autodeur en had zelfs een venster dat door de piloot, zoals in een auto, naar beneden kon gedraaid worden. Latere versies kregen wat men een “bubble” canopy noemde.

Om bommen onder de vleugels te kunnen bevestigen werden de wielen aangepast. Toestellen met deze grotere remmen worden “Bombphoons” genoemd. Deze modificatie zal later op alle Typhoons toegepast worden. In de vleugels werden vier 20 mm kanonnen aangebracht en onder de vleugels installaties voor rockets. In totaal werden er 2350 Typhoons gebouwd. De Typhoon zal nog verder ontwikkeld worden waaruit de latere Hawker Tempest ontstond.

Specificaties:

De motor is een 2200 hp Napier Sabre motor.

Vleugelbreedte: 12,7 m / Lengte: 9.7 m / Hoogte: 4.7m

Vleugel oppervlakte: 25.9 m²

Maximumsnelheid: 673 km/h

Kruissnelheid: 530 km/h

Maximum hoogtebereik: 10360 m

Kruishoogte: 8000 m

Actieradius (leeg): 1530 km

Actieradius (volledig bewapend) 980 km

Lading: 900 kg aan bommen of aan 127 mm rockets

Jozef Van Troy, Cdt v/h Vlw. Ing. b.d.

Erfgoed in de media en op het internet

- Sinds 10 januari heeft Taxandria een eigen rubriek op de website van Gazet van Turnhout: www.gazetvanturnhout.be. Bij 'Geschiedenis' klikt u 'Taxandria' aan en kan u artikels die al eerder in onze nieuwsbrief verschenen, herlezen.

Naast een Facebookpagina heeft Taxandria sinds een maand ook een LinkedIn-netwerk opgebouwd. Deze drie digitale wegen moeten de naambekendheid van Taxandria (nog) groter maken...

- Wil u meer weten over de geschiedenis van de Tijlfeesten, de organisatie van de stoet op 13 mei 2012 of andere Tijl-initiatieven, klik dan op <http://www.tijl.tk>
- Drie erfgoedcellen, VormingPlus Kempen en Rurant slaan de handen in elkaar voor Kempen zingt! en Kempen kookt!, twee projecten rond Kempense tradities.
<http://www.kempenzingt.be> en <http://www.kempenkookt.be/>

Kempen zingt! gaat op zoek naar traditionele volksliedjes en blaast ze nieuw leven in via schoolvoorstellingen, een tentoonstelling, een liedboekje voor jeugdbewegingen en verschillende dorpsfeesten

Kempen kookt! gaat op zoek naar traditionele Kempense gerechten, producten en gebruiken. Ze ontwikkelen een postkaartenreeks

rond verdwenen plaatsen die wat met eetcultuur te maken hebben, en een heus Kempens kookboek. Het nieuwe kookboek wordt gepromoot tijdens een heuse culinaire roadshow.

- 'De Erfgoedkrak' is een pakket waarmee leerlingen op een speelse manier kennis maken met erfgoed en met de manieren om erfgoed beter te kunnen bewaren. Het is bedoeld voor leerlingen van het vijfde en zesde leerjaar van scholen in de gemeenten Arendonk, Baarle-Hertog, Beerse, Grobbendonk, Herentals, Herenthout, Hoogstraten, Kasterlee, Lier, Lille, Merksplas, Nijlen, Olen, Oud-Turnhout, Rijkevorsel, Turnhout, Vorselaar en Vosselaar. Scholen kunnen 'De Erfgoedkrak' lenen in de vorm van een koffer met alle benodigdheden. Op die manier hoopt men kinderen al op jonge leeftijd bewust te maken van het belang van ons erfgoed.

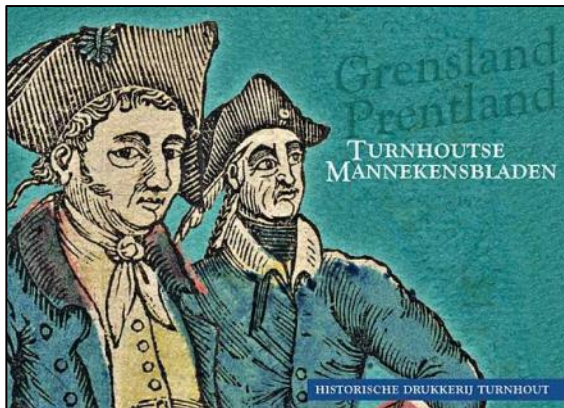

meer info: jan@erfgoedcelnoorderkempen.be

- In januari 2012 kwam een nieuwe erfgoedorganisatie tot stand door de krachtenbundeling van het Forum voor Erfgoedverenigingen vzw, Open Monumentendag Vlaanderen en Erfgoed Vlaanderen vzw, een soort van Vlaamse *National Trust*. De nieuwe erfgoedvereniging wil het middenveld inzake erfgoed samenbrengen, ondersteunen, vertegenwoordigen, uitbouwen en het draagvlak stimuleren.
De oproep aan het publiek om een nieuwe naam voor de organisatie te suggereren, leverde blijkbaar niets op, want voorlopig wordt de nieuwe vzw 'NEO' genoemd, de afkorting van Nieuwe Erfgoed Organisatie. In het najaar zou de nieuwe organisatie dan met een definitieve naam naar buiten komen. Via de website www.eennaamvoorerfgoed.be blijf je op de hoogte van de verdere ontwikkelingen.
- Wie op zoek is naar cursussen en voordrachten over familiegeschiedenis in ruime zin (genealogie, paleografie, heraldiek, lokale geschiedenis ...) kan ook dit voorjaar weer een keuze maken uit het uitgebreide vormingsaanbod van Familiekunde Vlaanderen. Het aanbod wordt gespreid over alle Vlaamse provincies en is zowel toegankelijk voor beginners als voor gevorderden.
<http://www.familiekunde-vlaanderen.be/>

Tentoonstelling “Grensland, Prentland Turnhoutse mannekensbladen”

Lang voordat het eerste kinderboek verscheen was er al geïllustreerd drukwerk dat bestemd was voor kinderen: de kinderprent. In Nederland noemde men deze prenten ‘centsprenten’, in de regio rond Turnhout werden ze ‘mannekensbladen’ genoemd.

Het jaarthema voor 2012 van de Historische Drukkerij Turnhout kreeg als titel ‘**Grensland, Prentland. Turnhoutse Mannekensbladen**’ en behandelt deze aantrekkelijke vorm van onbedorven volkskunst. Met de opkomst van het stripverhaal verdween echter dit eens zo populaire type drukwerk, en werd sindsdien een zeldzaam verzamelobject.

Turnhout, gelegen aan de grens met Nederland, kent sinds het begin van de negentiende eeuw een traditie in de productie van het mannekensblad, die sterk gericht was op deze noorderbuur. Het ontstaan van de Turnhoutse prentindustrie is tevens voor een stuk gelijklopend met de geschiedenis van de Turnhoutse druknijverheid. In de tentoonstelling nemen we als basis de prenten van Glenisson & Van Genechten en leggen de link met de andere Turnhoutse en buitenlandse prentdrukkers. De onderlinge strijd die deze voerden was soms bikkelhard, waarbij ze het niet nalieten elkaar in een negatief daglicht te stellen bij de afnemers van deze goedkope volksprenten.

De Historische Drukkerij is geopend op de zondagen 12 en 26 februari, 11 en 25 maart en 8 en 22 april, telkens van 13.00 tot 17.00 u. Voor de volgende data, zie: <http://www.historischedrukkerij.be>

Nacht van de geschiedenis op dinsdag 20 maart

De Nacht van de Geschiedenis is op korte tijd uitgegroeid tot een van de meest succesvolle Davidsfonds Evenementen. In 2012 zal het Davidsfonds al voor de 10de keer De Nacht van de Geschiedenis organiseren. Op één avond in maart bundelen dan zo'n 200 plaatselijke Davidsfonds afdelingen hun krachten en organiseren ze elk een historische topactiviteit rond een welbepaald thema. In 2012 zal dat thema 'Drank' zijn. Brouwerijbezoeken, jenever-degustaties, whiskyproeverijen, maar ook bezoeken aan koffiebranderijen en limonade-bottelarijen: alles wat met drank te maken heeft, komt aan bod. Kruis alvast dinsdag 20 maart 2012 aan in je agenda voor de volgende Nacht van de Geschiedenis.

Vosselaar: De stille kracht van thee, Ann Vansteenkiste vertelt alles over de rijke geschiedenis van de theecultuur. Met proeverij.
Zaal Malperthuis, Konijnenbergpad 2 om 20.15 uur € 6, € 4,5
Inschrijven voor 14 maart 2012

Beerse: Bier van hier maakt plezier, Bierbrouwers en -kenners Louis Meulders, Patrick De Locht en Heidi Van Loon brengen een uiteenzetting over het brouwen van streekbieren. Met degustatie. *Tempelhof, Bisschopslaan 1 om 20 uur € 6, € 3* 014/61.37.56 of 0486/41.32.03,
francine.laurijssen@telenet.be

Dessel: de Campina: een Dessels brouwerijverhaal, Luc Daemen schetst de geschiedenis van brouwerij De Campina. *De Eendracht, Hannekestraat 7 20 uur, € 3* Inschrijven voor 15 maart 2012 i.s.m. Heemkundige Kring de Griffioen; **Davidsfonds Dessel**, Leen Broeckx, 014/37.53.70,
broeckxleen@hotmail.com

Zie ook: <http://www.davidsfonds.be>

Reacties van leden

We ontvingen naast enkele mondelinge reacties ook een aantal schriftelijke antwoorden i.v.m. onderstaande foto, die in de vorige nieuwsbrief 4.2011 verscheen. Waarvoor dank.

Hubert Aerts, de latere voorzitter van het Tijncomité bevestigde dat de foto handelt over een ontvangst van het Tijncomité.

Hij somt op:

1. (niet zeker maar ik denk aan mevr. Geerts-Van Eemeren, gemeenteraadslid)
3. Karel Michiels

(directeur Beste Brood der Kempen) vader van o.a. Jan Michiels en grootvader van Pico.

4. Marcel Sas (secretaris van het Tijncomité) diensthoofd toerisme/onderwijs van Turnhout.

5. (niet zeker maar ik denk aan Jaak Nijs, voorzitter Tijncomité – grootvader Eric en Flip Adriaensen – stadspersoneel)

6. Ludovic Janssens (Tijnbink, personeel van de telefoon)

7. René Van de Leur (Tijnbink, personeel van de telefoon)

9. François Boone (lid van het Tijncomité)

10. Karel Joosten (lid van het Tijncomité – gemeenteraadslid)

11. Naam onbekend maar was Tijnbink en werkte op de post.

Elly Quadflieg heeft samen met haar moeder de foto bekeken. Naast een reeks namen die overeenkwam met hierboven, identificeerde zij enkele personen anders:

3. Bert Noyen

4. Roger Waterschoot

7. René Van de Leur

10. Karel Quadflieg

Foto (voorlopig?) onbekend nummer 6

Het stadsarchief van Turnhout bevat heel wat foto's waarvan de inhoud onbekend is.

Deze foto staat vermeld als *bouw van de ijzeren [spoorweg] brug over het kanaal tussen Brug 1 en brug 2*. Is dit wel juist? De IJzeren brug staat nl. iets schuin over het kanaal.

Heeft u een idee welke brug het wel kan zijn? Wanneer was de bouw? Stuur uw antwoord naar taxandriavzw@gmail.com met vermelding van nummer 6. Alvast bedankt.

TURNHOUT

CULTUURSTAD VAN
VLAANDEREN 2012

Met steun van de
Vlaamse overheid

